

Šindelář, Pavel

Turkická etnika

In: Šindelář, Pavel. *Etnografie Číny*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 65-87

ISBN 978-80-210-7049-3; ISBN 978-80-210-7052-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130591>

Access Date: 21. 10. 2025

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Turkická etnika

Ujguři (维吾尔族 *Wéiwúěr zú*)

alternativní označení: Sart, Huihe, Huihu, Gaoche, Tiele

populace: 10 069 346 obyvatel

výskyt v ČLR: Ujgurská autonomní oblast Xinjiang, Hunan

výskyt mimo ČLR: Kazachstán, Uzbekistán, Kyrgyzstán, Turecko, Rusko

jazyk: ujgurština

- R altajská
- V turkická
- S čagatajská

OBR. 18

OBR. 19

OBR. 20

Ujguři či Ujgurové jsou národnostní menšinou, obývající rozsáhlé území severozápadní části dnešní Čínské lidové republiky vymezené geograficky zejména Tarimskou pánví. Donedávna tvořili majoritní složku území tradičně označovaného za Východní Turkeistán. Čínská vláda tento termín ostře odmítá, neboť jeho používání předpokládá existenci širšího, na čínské nadvládě nezávislého regionu definovaného etnicky a kulturně pan-turkicky. Důsledně proto užívá označení Ujgurská autonomní oblast Xinjiang (新疆维吾尔自治区 *Xīnjiāng Wéiwú'ěr zìzhìqū*), jehož správním sídlem je město Urumči, ale podřízeno je centrální vládě v Pekingu. V současné době se absolutní počet čínských Ujgurů uvádí v číslech lehce přes 10 milionů, z toho 9,4 milionu žije právě v Xinnjiangu. To je však pouhých 43 % obyvatel této oblasti, 41 % již dnes tvoří Hanové, jejichž počet stále roste. O zbývajících 16 % se dělí další, většinou stejně jako Ujguři muslimská etnika (Kazaši, Huiové, Kyrgyzové a Mongolové). Menší izolovaná komunita Ujgurů (asi 5 tisíc osob) žije v Hunanu v okrese Taoyuan, kam se dostali ve 14. století za vlády dynastie Ming. Byla sem totiž vyslána vojenská jednotka Ujgurů za účelem potlačení rebelie zdejšího etnika Miao. Další ujgurské diaspory nalezneme především v okolních státech, zejména v Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Uzbekistánu. Ujguři jsou turkický národ, vyznávající sunnitský islám. Ten přitom přijali až v průběhu 16. století, do té doby vystřídali buddhismus, nestoriánství, manicheismus i lokální animistické kulty. Islám je dnes jen jedním z mnoha etnických znaků, který určuje jejich identitu. Přitom je však ujgurská identita v současnosti podle některých pozorovatelů podstatně více muslimská než čínská. Jejich rodným jazykem je ujurština, která patří do skupiny turkických jazyků.

Etnogeneze Ujgurů a původ jejich etnonyma je poměrně komplikovanou a ne zcela vyjasněnou záležitostí. Původní označení malé koalice kmenů žijících po rozpadu aliance Xiongnu (匈奴; 209 př. n. l. – 155 n. l.) v severní Číně, Mongolsku a Altajském pohoří se později rozšířilo ve smyslu příslušnosti k politickému celku Ujgurského chanátu (744–848). Po jeho rozpadu odešla část kmenů z centrálního Mongolska do Tarimské pánve a v průběhu následujících století zde splýnula s místním obyvatelstvem indoevropského a íránského původu. Vznikl tak specifický mix východoasijských a euroasijských vlivů, který formoval specifickou turkickou kulturu a etnický element, který se rozšířil po celé střední Asii i za její hranice. Čínský vliv a vojenská tažení do této oblasti probíhala po celá následující staletí, ale až v průběhu 18. století se podařilo tuto oblast formou uzavírání spojení a vojenských tažení postupně začlenit do qingské říše pod označením Xiyi (西域 = západní oblasti). Úspěšné Jakub Bekovo povstání v druhé polovině 19. století si vynutilo rozhodnou reakci ze strany qingských vojsk a roku 1877 byl definitivně dobyt Kašgar a celá rozsáhlá oblast byla reorganizována a přejmenována

na Xinjiang (新疆) – Novou hranici. Přestože Xinjiang byl chápán za integrální součást Číny nejpozději od této doby, pevněji byl do čínského státu začleněn až po roce 1949.

Za znovuzavedení termínu Ujgur a konstrukci novodobé ujugurské identity vděčí současní obyvatelé provincie Xinjiang ruským a sovětským badatelům z přelomu 19. a 20. století. Ti tento historický etnonym vztáhli na všechny nekočující usazené turkické muslimy žijící v oázách dnešního Xinjangu. Většina západních cestovatelů a badatelů té doby užívala označení „turkické obyvatelstvo“, zatímco čínskou správou byli zahrnováni do jediné muslimské kategorie čínských občanů Hui. Do každodenní praxe toto etnické označení uvedl až čínský *warlord* Sheng Shicai (盛世才), který ovládal Xinjiang v letech 1933–44 a byl pod přímým politickým vlivem Sovětského svazu a Kominterny. Na tuto etnickou klasifikaci navázal pod vlivem sovětské etnografie později i Mao Zedong a čínští komunisté, kteří se v Xinjangu od roku 1949 snaží skloubit marxisticko-leninistickou politiku národnostního sebeurčení s tradiční představou o čínské civilizační misi.

Politika ČLR vůči národnostním menšinám si v prostředí ujugurské společnosti snaží udržet svůj vlídně paternalistický charakter. Pokouší se o pozvolné začleňování ujugurské menšiny do čínského národního státu: šíří čínskou národní kulturu ve školách a sdělovacích prostředcích, nařizuje užívání spisovné čínštiny v administrativě, zastává politiku pozitivní diskriminace pro menšiny ve vyšším školství, nabízí jim určité ekonomické výhody a uděluje výjimky z přísné kontroly porodnosti. Zároveň podporuje migraci Hanů do Xinjangu, jeho postupnou sinizaci, ovládnutí zdejší ekonomiky, politiky a veřejného života hanským živlem. Tvrdě vystupuje proti jakémukoliv náznaku emancipačních nebo kulturně či nábožensky obrozeneckých tendencí, které by neprobíhaly v rámci struktur přísně kontrolovaných státem a centrální vládou. Tento přístup vytváří napětí a nedůvěru mezi xinjiangskou hanskou populací, která na ekonomické a společenské transformaci ČLR po roce 1978 jednoznačně profituje, a ujugurskou společností, která se stává jen pozorovatelem a pasivním příjemcem statků a možností, které reformy a otevření se světu Číně přinášejí.

Konec 20. a počátek 21. století se v Xinjangu nesl v duchu protestů a přirostování napětí mezi Ujgury a Hany. V roce 1989 došlo například k davovému útoku na stranické sídlo v hlavním městě Urumči, v roce 1993 se v Xinjangu uskutečnila série bombových útoků. Tyto a podobné snahy Ujgurů o osamostatnění však po 11. září narážejí na nového nepřítele a zbraň v rukou čínské vlády. Tím je koncept islámského terorismu. Paranoia západního světa po útocích z 11. září vedla k tichému souhlasu s čínskou politikou tvrdé ruky v boji s terorismem. Ten je nasměrován proti emancipačnímu hnutí a náboženské

obnově mezi Ujgury, procesům nijak výrazně odlišným od etnické, kulturní i společenské emancipace jiných v Číně dlouhodobě potlačovaných skupinových identit.

Jiné problémy v hranicích výbušné oblasti Xinjiangu představují exploatace jeho nerostného bohatství, využívání strategického geopolitického významu oblasti pro posilování vojenské přítomnosti, ekologické problémy vznikající ukládáním radioaktivního odpadu a devastace půdy nevhodnými zemědělskými metodami nebo kontaminací vod, za kterými stojí příslušníci většinového etnika Han a jejichž následky nesou primárně příslušníci etnických skupin v oblasti původních. Mezi nejvýznamnější reprezentanty opozice Ujgurů vůči čínské asimilaci a drastickým politikám omezujícím jejich autonomii patří Rebija Kadírová. Její vůdčí role bývá srovnávána s významem 14. dalajlámy pro tibetskou komunitu, nicméně její institucionální role i masová podpora není rozhodně taková jako v případě tibetského vůdce. Rebija Kadírová strávila šest let v čínském vězení. Před rokem 1999, kdy byla zatčena, byla významnou a úspěšnou obchodnicí, jednou z nejbohatších žen v Číně a zástupkyní Ujgurů ve Všečínském lidovém shromáždění. Nyní žije v exilu, je ředitelkou Světového ujgurského kongresu a hájí lidská práva a právo na sebeurčení čínských Ujgurů.

Vrátíme-li se od politiky a emancipačního boje ujgurských aktivistů zpět k běžnému životu a ke specifikům ujgurské lidové kultury, musíme zmínit alespoň bohatou hudební a taneční uměleckou tradici, osobité formy lidového oděvu (jeho součástí je pokrývka hlavy – *tubetějka*; muži obvykle nosí tradiční národní kroj, skládající se z širokých kalhot a vyšíváných košil bez rukávů; ženy nosí sukně, tuniky bez rukávů, náušnice, náramky, prstýnky a na krku řetízky; mladé dívky si vlasy zaplétají do více copů) a řemeslné dovednosti (výroba koberců, nožů, lidových hudebních nástrojů, vyšívání, tkaní hedvábných látek), věhlasnou středoasijskou kuchyni (chléb *nán*, grilované či vařené skopové a jehněčí maso, zelenina, široké nudle atp.), výraznou a hlubokou religiozitu, tradiční medicínu či dlouhou literární tradici atd.

Ujgurský *muqam* je název pro celý soubor lidových uměleckých forem rozšířených a populárních mezi komunitami Ujgurů napříč regionem. V roce 2005 byl zařazen do seznamu ústního a nehmotného kulturního dědictví UNESCO. *Muqam* se skládá z písňového repertoáru, tanců, lidové i klasické hudby a vyznačuje se rozmanitostí obsahu, tanečních stylů, hudební morfologie a užívaných hudebních nástrojů. Texty obsahují nejen motivy z lidových balad a mytologie, ale i básně klasických ujgurských básníků. To znamená, že písně odrážejí širokou škálu témat od rozjímání o lásce až po politická témata ze současného života. *Muqam* bývá prováděn sólově nebo malým pěveckým souborem v čele s vedoucím zpěvákem (*muqamchi*), doprovázených na drnkací či strunné loutny (*dutar*, *satar*), rámový buben (*dap*) a další nástroje. *Muqam* není vyhrazen jen profesionálním hudebníkům, ale v lidovém kontextu jej provozují běžní lidé, žebráci, králové i respektované náboženské osoby. *Muqam* byl v rámci ujgurské komunity vnímán jako zdroj k uspokojování nejen duchovní, ale dokonce i fyzické potřeby. Vyvinul se do čtyř hlavních regionálních stylů a to tzv. „dvanáct *muqamů*“, „dolanský *muqam*“, „turpanský *muqam*“ a „kumulský (hamiský) *muqam*“.

Literatura:

- Bellér-Hann, I. (2008). *Community matters in Xinjiang, 1880-1949: Towards a historical anthropology of the Uyghur*. Leiden: Brill.
- Ben-Adam, J. (1997). *Oasis identities: Uyghur nationalism along China's Silk Road*. New York: Columbia University Press.
- Chen, Y. (2008). *Muslim Uyghur students in a Chinese boarding school: Social recapitalization as a response to ethnic integration*. Laham: Lexington Books.
- Kaltman, B. (2007). *Under the heel of the dragon: Islam, racism, crime, and the Uighur in China*. Athens: Ohio University Press.
- Light, N. (2008). *Intimate heritage: Creating Uyghur muqam song in Xinjiang*. Berlin: LIT.
- Rahman, A. (2005). *Sinicization beyond the Great Wall: China's Xinjiang Uighur Autonomous Region*. Leicester: Matador.
- Uyghur culture: Uyghur cuisine, la mian, cuisine of Xinjiang, dapanji, meshrep, pamirdin, xurpa, youtazi, tohax*. (2010). Memphis: Books LLC.
- Zang, X. (2012). *Islam, family life, and gender inequality in urban China*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Uzbekové (乌孜别克族 *Wūzībīékè zú*)

alternativní označení: Ozbek

populace: 10 569 obyvatel

výskyt v ČLR: Xinjiang

výskyt mimo ČLR: Uzbekistán, Afghánistán, Tádžikistán, Kyrgyzstán, Rusko, Kazachstán

jazyk: uzbečtina

- R altajská
- V turkická
- S čagatajská

Uzbeci tvoří jednu z menších národnostních skupin multietnické společnosti ČLR. Jejich absolutní počty se dle posledních sčítání lidu dokonce vytrvale snižují. Jejich výskyt v hranicích Číny je způsoben přirozeným demografickým přesahem tradičního obyvatelstva, jehož centrum leží v nedalekém Uzbekistánu, v němž tvoří jasnou etnickou většinu, a navíc se svými téměř 30 milióny v regionu jsou nejpočetnější turkickou etnickou skupinu celé Střední Asie. Dále výrazně populačně zasahují i sever dnešního Afghánistánu a západní Tádžikistán. V Číně obývají téměř výhradně ujgurskou autonomní oblast Xinjiang, kompaktní komunity se udržují i ve městech jako Yining, Tacheng, Kashgar, Urumqi, Shache nebo Yecheng. Do Číny se dostali většinou jako obchodníci putující z oblastí svého původního domova směrem do severozápadní Číny a zpět. Jejich etnogeneze je poměrně nejistá, název Uzbekové se poprvé pravděpodobně objevuje až v souvislosti se slavným chánem Uzbekem (Sultán Mohamed Öz Beg, 1282–1341), vládcem Zlaté hordy, nástupnického politického celku vzniklého rozpadem velké Mongolské říše.

Uzbekové, potomci mongolsko-tatarských nájezdníků, kteří postupně vytlačili a nahradili původní, etnicky především íránské obyvatelstvo, jsou sunnitští muslimové a jejich životní styl i kultura jsou silně ovlivněny okolním prostředím, ve kterém velká část Uzbeků v Číně žije – především Ujgury a Kazachy. Uzbeký jazyk používá ke svému zápisu arabské písmo. Protože spadají pod stejnou turkickou skupinu jazyků, většina Uzbeků se domluví i ujgursky nebo kazašsky. Uzbekové sdílejí se svými nejbližšími sousedy a etnickými příbuznými řadu kulturních, náboženských i společenských znaků – vyznačují se velmi podobnou kuchyní, oděvem a lidovou kulturou jako Tataři nebo Ujguři.

Základní strava Uzbeků se skládá z chlebových placek *non* (čínsky 饅 *náng*) pečených v pecích *tandir*, silného černého nebo zeleného čaje s mlékem a různých úprav koňského, jehněčího nebo hovězího masa. Jedna z nejoblíbenějších uzbekých specialit je verze tradičního *pilafu*, který je připravována ze skopového masa, mrkve, rozinek, rýže

a mnoha dalších ingrediencí a pojídá se, jak je u mnoha středoasijských etnik zvykem, holými prsty pravé ruky. Odtud pochází i čínský název pro toto jídlo – *shōuzhuāfàn* (手抓饭, doslova tedy „rukou ulovená rýže“).

Uzbeci jsou velmi zdvořilý národ, disponující navíc přísným systémem společenské etikety, která se projevuje například zasedacím pořádkem u rodinného stolu, zákazem odkládání tradičních klobouků u stolu nebo zákazem hlasitého kašlání ve společnosti. Uzbečtí muži, ženy i děti velmi rádi nosí zmíněné tradiční zdobené kloboučky zakrývající jen vršek hlavy, nazývané uzbecky *tubeteika*. Ženy nosí hedvábné šaty, tvořené nejčastěji z jednoho kusu látky. Rády se zdobí šperky, prsteny, náušnicemi a jinými doplňky. Muži nosí talárům podobný oděv bez knoflíků, který si přepásávají pestrými šátky.

Mezi nejvýznamnější svátky uzbeckého etnika patří podobně jako u ostatních muslimů v ČLR Kaizhai (开斋节, oslavy konce Ramadánu) a také Kurban Hait (牺牲节 *Xīshēng jié*, vzpomínka na starozákonní Abrahámovu oběť). Prakticky všechny společenské oslavy jsou spojené s hudební produkcí. Uzbekové jsou velmi muzikální, zpěv a tanec milující lidé. Hrají na celou řadu v regionu populárních hudebních nástrojů (viz box). Ženy kromě tance a zpěvu vynikají zejména ve vyšívání. Celkově se Uzbekové (muži i ženy) věnují převážně ručním pracím a řemeslům, případně obchodu. Jen malá část z nich se živí zemědělstvím.

Uzbecká lidová hudba je provozována na řadu specifických hudebních nástrojů. Jsou to například *dutor*, *rubob*, *tanbur*, *tor* či *ud* (dlouhokrklé loutny), dále *g'ijjak* (housele), *chang* (citera), *karnay* (trumpeta), *nay* (příčná flétna), *surnay* (hoboj), *doira*, *dovul*, *nog'ora*, *qoshiq* nebo *zang* (bicí a perkusové nástroje). Z nich velmi populární je například právě ruční bubínek-tamburína *doira*, na níž se hraje prsty obou rukou. Poznáte ji zejména podle zvuku 60 kovových prstenců upevněných po jejím obvodu, vydávajících typický chrastivý zvuk. Hráč ji běžně doprovází i vlastním tancem a zpěvem. Jiným oblíbeným uzbeckým či přesněji opět středoasijským hudebním klenotem je *dutor*, dvoustrunná loutna, jejíž délka někdy dosahuje až 2 metrů. Vyrábí se z morušového dřeva a často lze nalézt vzácné kousky s kostěnou inkrustací. Pro její zvuk jsou charakteristické jemné a teplé tóny. Nesmí chybět na žádné tradiční uzbecké svatbě.

Literatura:

- Finke, P. (2014). *Variations on Uzbek identity: Strategic choices, cognitive schemas and political constraints in identification processes*. New York: Berghahn Books.
- Shozimov, P. (2006). „Rethinking the Symbolic Scope of Uzbek Identity“. *Anthropology & Archeology of Eurasia*. 44/4: 47–51.
- Starr, S. F. (2004). *Xinjiang: China's Muslim borderland*. Armonk: M.E. Sharpe Inc.

Kazaši (哈萨克族 *Hāsàkè zú*)

alternativní označení: Kazak, Kajsak, Kirgiz-Kazach

populace: 1 462 588 obyvatel

výskyt v ČLR: Xinjiang (Ili kazašská autonomní prefektura), Gansu, Qinghai

výskyt mimo ČLR: Kazachstán, Uzbekistán, Rusko

jazyk: kazaština

- R altajská
- V turkická
- S kypčacká

OBR. 21

Kazachy dnes v Číně nalezneme především v Xinjiangu, v kazašské autonomní prefektuře Illi, a ve třech kazašských autonomních okresech (Akesai, Balikun a Mulei). Další obývají přilehlé provincie Gansu a Qinghai. Většina etnických Kazachů (10 milionů) žije v dnešním Kazachstánu, zejména v oblastech kolem jeho jihovýchodní a severní hranice. Populace čínských Kazachů čítá téměř jeden a půl milionu obyvatel, ale pouze 40 tisíc z nich žije dodnes tradičním způsobem. Tradičním způsobem života je míněno pastevecké kočování v závislosti na ročních obdobích, s vlastními stády ovcí, koz, koní a velbloudů. Tito kočovníci žijí v jurtách (kazašsky *kīiz üy* neboli „plstěný dům“), které si vyrábějí z vlněné plsti a které lze snadno složit a převážet na koňských nebo velbloudích hřbetech. V jurtách pobývají většinu roku, jen v zimě se stěhují do domků ve svých vesnických usedlostech.

V kazašských komunitách panují jasná pravidla, jejichž klíčovým prvkem je respekt ke starším – starší jedí jako první, pijí jako první a také dostávají na talíř nejlepší maso. Kazachy tradiční podání vykresluje jako dobrosrdečný a upřímný lid, milující (podobně jako ostatní turkická etnika v Číně) hudbu a tanec, jízdu na koni, zápasení, chytání ovcí a krásných mladých dívek. Jde do jisté míry o klasické stereotypní představy usedlých agrárních Číňanů (či Rusů) o nespoutaných, divokých kočovnicích, založené na kombinaci strachu, obdivu a osobních zkušenostech. Nepochybným faktem zůstává, že Kazaši jsou velice zruční řemeslníci, sami si vyrábí nejrůznější součásti oděvu z plsti a vlny i různé ozdoby ze dřeva, kovu i nefritu. V zimě se oblékají do oděvů z kožešiny získané z chovaných hospodářských zvířat. Ženy nosí barevné jednodílné šaty a vesty. Mezi běžné materiály jejich lidového kroje patří kůže, hedvábí, satén, samet, bavlna a peří. Jejich čepice s květovaným vzorem bývají zdobeny sovím peřím. Kalhoty a rukávy jsou vyšívány, oděv je zdoben stříbrnými mincemi a barevnými korálky. Typickou stravou kazašských pastevců je koňské maso a *kumys* (alkoholický nápoj z kvašeného kobyliho mléka). Konzumují ale také maso a mléko svých ostatních hospodářských zvířat – ovcí, koz i velbloudů.

Kazaši konvertovali k islámu postupně, v průběhu dlouhého období od 11. do 14. století. Dnes většinově vyznávají sunnitský islám, ale stále živé jsou i prvky šamanismu a předchozích náboženských tradic (tengrismus, zoroastrianismus, buddhismus). Vzhledem k jejich víře je u chlapců naprostou samozřejmostí obřízka, doprovázená slavnostním ceremoniálem. Kazašské svátky jsou také pochopitelně spjaté s náboženstvím, tedy islámem. Mezi největší z nich patří opět Korban (Svátek oběti), Ramazan (Ramadán) a Nozor (oslava Nového roku).

Kazaši mluví vlastním jazykem a velká část z nich se ani dnes nedorozumí čínštinou. K zápisu kazaštiny se v Číně používá z arabštiny odvozené písmo, podobné ujgurskému

písemnému zápisu (v Kazachstánu je užívána azbuka). Díky komplikované historii se v jazyku nachází i mnoho cizích slov a výpůjček, např. z ruštiny, mongolštiny, perštiny, arabštiny a čínštiny. Kazaštinu můžeme rozdělit na jihozápadní a severovýchodní. Rozdíly mezi těmito skupinami nejsou příliš velké, a proto si snadno mezi sebou rozumí.

První zmínky o Kazaších údajně pochází již od kmene Wusunů (乌孙) obývajících region kolem řeky Ili a jezera Issyk-kul již v období dynastie Han (2. st. př. n. l.). Obecně přijímaným faktem však zůstává, že pod tímto jménem se začali v oblasti vyskytovat až v polovině 15. století jako nomádi mluvící turkickým jazykem. Jejich předkové byli nejspíše Chazaři, Kypčakové či Kumánci. Dle mýtu slovo *kazak* znamená „válečník“ nebo „bílá labuť“.

Buzkaši (z afghánského *buz* = „koza“ a *kašidant* = „tahat“, „sebrat“; kazašsky *kokpar*, čínsky 叼羊赛 *diāoyáng sài*) je národní afghánská hra a ve světě ji proslavila zejména série o americkém veteránovi z vietnamské války Johnu Rambovi. Je však neobyčejně populární v celém regionu Střední Asie, kde vznikla, a v Číně pak zejména mezi etnickými Kazachy. Nemá v podstatě skoro žádná pravidla kromě toho, že ten, kdo chce zvítězit, musí přenést specifický předmět z jednoho místa na druhé. Tím předmětem je mrtvé tělo kozla nebo telete, které na začátku hry leží uprostřed hracího pole. Soutěží mezi sebou dvě mužstva a soupeřící jezdci na koních se snaží ukořistit mrtvolu zvířete, objet s ní předepsaný praporek a položit ji do určeného prostoru na straně protivníka.

Literatura:

- Hali, A. – Li, T. – Luckert, K. W. (1998). *Kazakh traditions of China*. Lanham: University Press of America.
- Benson, L. – Svanberg, I. (1998). *China's last Nomads: The history and culture of China's Kazaks*. Armonk: M. E. Sharpe.

Kyrgyzové (柯尔克孜族 *Kēěrkèzī zú*)

alternativní označení: Kirgiz

populace: 186 708 obyvatel

výskyt v ČLR: Xinjiang (Kizilsu kyrgyzská AP), Heilongjiang (Fuyu)

výskyt mimo ČLR: Kyrgyzstán, Uzbekistán, Rusko, Tádžikistán, Kazachstán

jazyk: kyrgyzština

- R altajská
- V turkická
- S kypčacká

Kyrgyzové s příbuznými turkickými Ujgury, Uzbeky a Kazachy obývají společně oblast tzv. Východního Turkestánu, čínskou provincii Xinjiang. Jako národnostní menšina s právem na sebeurčení a autonomii v rámci ČLR byli uznáni již v roce 1950. Disponují tedy vlastní autonomní prefekturou Kizilsu, která se nachází v západní části provincie Xinjiang. Kyrgyzové jako širší národnostní skupina žijí ve vlastním státě Kyrgyzstánu – nástupnické republice vzniklé po rozpadu Sovětského svazu. Kyrgyzstán s necelými 4 miliony obyvatel sdílí svou východní hranici právě s čínskou provincií Xinjiang. Na území dnešní ČLR se Kyrgyzové dostali ve větším počtu až v roce 1758 po obsazení Východního Turkestánu čínskými vojsky. V té době mezi kmeny obývajícími toto území pochopitelně neexistovalo silné povědomí o národní nebo etnické identitě v dnešním slova smyslu. Ta byla zkonstruována až ve dvacátém století, dodnes se však dochovalo mnoho legend vyprávějících o udatném odporu kyrgyzských kmenů proti čínské nadvládě. Pravdou však zůstává, že právě pod čínskou nadvládou hledala řada Kyrgyzů útočiště před rozpínavostí jiného souseda. Řada z nich odešla z oblasti dnešního Kyrgyzstánu po jeho ovládnutí carským Ruskem v roce 1876. K další vlně migrace došlo ve druhém desetiletí 20. století následkem neúspěšných protisovětských povstání v již sovětském Kyrgyzstánu a znovu kolem roku 1930 v důsledku represí spojených s kolektivizací.

Kyrgyzština patřící do altajské jazykové rodiny je (podobně jako další turkické jazyky v oblasti) vzdáleně příbuzná s turečtinou. V kyrgyzštině probíhá výuka na základních školách v prefektuře Kizilsu a je rozšířena napříč všemi věkovými a sociálními skupinami tohoto etnika (na rozdíl od čínštiny, kterou mluví Kyrgyzové podobně málo a špatně jako Kazaši). Pro její zápis se opět používá arabské písmo, oproti cyrilici používajícím obyvatelům Kyrgyzstánu.

I Kyrgyzové jsou tradičně kočovným národem, pasoucím ve volné krajině stáda ovcí a koz. V důsledku společenských změn dvacátého století však byli nuceni svůj tradiční

způsob života většinou opustit a trvale se usadit. Některé zvyky však stále přetrvávají – velmi rozšířené je jezdecktví, lze nalézt lidi ovládající tradiční způsob lovu s pomocí dravců a můžeme se dokonce setkat i s Kyrgyzy žijícími dodnes v tradičních „šedých domech“ – *boz üy*, což je kyrgyzské označení pro yurtu.

Kyrgyzové vyznávají většinově sunnitskou verzi islámu. Na čínsko-kazašské hranici však existuje zajímavá nepočetná komunita, tarbagatajští Kyrgyzové, kteří dodnes praktikují buddhismus, tedy původní předislámskou většinovou náboženskou tradici této oblasti. Celkově jsou jich pouze necelé dva tisíce, ale dle vlastní orální tradice do těchto míst jejich předkové dorazili před třemi sty lety z oblasti zailijského Alatau (pohoří na hranici Kyrgyzstánu a Kazachstánu).

Světově významným příspěvkem čínských Kyrgyzů v oblasti lidové kultury je jejich hrdinský epos *Manas* (od roku 2009 je uveden na seznamu UNESCO nemateriálního kulturního dědictví lidstva), vyprávějící o činech sjednotitele kyrgyzských kmenů, hrdiny Manase, a jeho potomků. Dílo nám poskytuje nejen vhled do každodenního života starých Kyrgyzů, ale také přibližuje jejich náboženské a filosofické představy. Dílo je rozděleno do tří částí – první, nazývaná se „Manas“, popisuje skutky samotného hrdiny; druhá s titulem „Semetei“ se věnuje činům jeho syna a poslední „Seitek“ vypráví o životě Manasova vnuka. Příběhy byly dlouhou dobu předávány ústně, teprve v osmnáctém století byly sepsány do knižní podoby. Tradiční formou orálního podání eposu je zpěv bez doprovodu hudebních nástrojů, který se provozuje při všech důležitých společenských událostech a shromážděních (svatby, pohřby, lokální slavnosti). Po hlavním hrdinovi eposu je pojmenována řada míst, například řeka Manas nebo jezero Manas.

Literatura:

- Howard, K. – Kasmambetov, S. – Sultanova, R. – Kasmambetova, G. – Arslan, G. (2011). *Singing the Kyrgyz Manas: Saparbek Kasmambetov's recitations of epic poetry*. Folkestone: Global Oriental.
- Kokaisl, P. – Pargač, J. (2006). *Pastevecká společnost v proměnách času: Kyrgyzstán a Kazachstán*. Praha: Univerzita Karlova.
- Wong, H. M. – Dajani, A. A. (2011). *Islamic frontiers of China: Peoples of the Silk Road*. New York: I. B. Tauris.

Tataři (塔塔尔族 *Tātāěr zú*)

populace: 3 556 obyvatel

výskyt v ČLR: Xinjiang

výskyt mimo ČLR: Rusko, Uzbekistán, Kazachstán, Ukrajina, Turkmenistán

jazyk: tatarština

- R altajská
- V turkická
- S kypčacká

Tataři jsou turkický národ žijící dnes v různých oblastech celé Eurasie. Pocházejí původně z oblasti kolem povodí řeky Volhy. Název etnika Tatar je odvozeno od jména mongolského kmene Ta-ta, který pod vedením Čingischánova vnuka Bátúa pomáhal vytvořit mocnou mongolskou říši. Jeho vojska si při svém postupu podmanila mnohá turkická etnika, která později vytvořila jádro obrovských mongolských vojenských sil. Ta byla později při invazi do Evropy podle etnického původu jejich velení nazývána Tatary. Ztotožňovat Mongoly s Tatary by však bylo chybou, jde o dvě odlišná etnika, která byla chybně Evropany souhrnně označena za Tatary. Dnes žije většina Tatarů (přibližně 2 miliony) v Tatarstánu, který se rozkládá na soutoku Volhy a Kamy a je jednou z republik Ruské federace. Jeho hlavním městem je Kazaň a úředním jazykem kromě ruštiny i tatarština.

Etnonym Tatar (塔 *tǎ*) se sice v Číně objevuje již v průběhu dynastie Tang (618–907), nicméně v této době bylo pod toto označení nesystematicky zahrnováno vícero kmenů žijících na severní hranici tehdejší čínské říše. Původ dnešních čínských Tatarů lze vystopovat teprve ke konci 19. století. V té době se rozmáhal obchod mezi Ruskem a severozápadní Čínou a mnoho ruských obchodníků odcházelo dočasně nebo natrvalo do Xinjangu za obchodem (mezi nimi i určité množství Tatarů z různých oblastí tehdejšího carského Ruska). Příliv Tatarů pokračoval i ve 20. století, kdy do Číny emigrovala během občanské války (1917–1922) další část dnešní tatarské populace. Většina jich v současnosti žije ve městech Yining, Tacheng and Urumqi. Vzhledem k popsáním migračním procesům není překvapivé, že v systému 56 etnických skupin ČLR tvoří dnes se 3 500 lidmi nejméně početnou skupinu ze všech – spolu s o něco málo větší populací etnika Lhoba, které však na rozdíl od Tatarů dle posledních sčítání lidu pomalu roste.

Jazykem Tatarů je tatarština (*tatarça*), patřící do kypčacké skupiny turkických jazyků, stejně jako například uzbečtina nebo kazaština. Do roku 1928 byla obecně zapisována

arabským písmem, v Tatarstánu se však vlivem ruského politického i kulturního vlivu dnes zapisuje azbukou. Tataři v Číně svůj jazyk dodnes zapisují pomocí arabského písma, nicméně v 50. letech byli Tataři čínskou vládou vyřazeni ze skupiny etnik s vlastním oficiálně uznaným systémem zápisu svého jazyka, což znamená minimální podporu ve výuce tatarského písma a v udržování etnického písemného odkazu. Vzhledem k tomu, že Tataři v Číně v provincii Xinjiang žijí v těsné blízkosti s etniky Kazachů a Ujgurů, se kterými často obchodují, ovládá většina čínských Tatarů i jazyky obou těchto etnik, většinou také i čínštinu.

Tataři vyznávají sunnitský islám, který zasahuje značnou část jejich osobního i komunitního života. V rámci svého náboženství oslavují pochopitelně i významné muslimské svátky. Jedním z nich je například svátek Korban. Ten muslimové slaví desátý den dvanáctého měsíce muslimského roku. V tento den se vypraví do mešit na bohoslužby, jsou poražena vybraná zvířata (nejčastěji ovce či velbloudi) a rodiny se schází k velkým hostinám, na nichž se baví zpěvem, tancem a různými soutěžemi ve fyzické zdatnosti a šikovnosti. Jiný svátek, spjatý spíše s předislámskými tradicemi, je Saban, což v tatarštině znamená „pluh“. Slaví se v období po jarní sadbě, ale ještě před letní sklizní. Tataři se při něm modlí za bohatou sklizeň a budoucí rodinné štěstí.

Typickým obydlím Tatarů jsou domy s rovnými střechami a tlustými zdmi. Každý dům má většinou krb, kterým se v zimě udržuje ve stavení teplo. Uvnitř bloku nebo za domem bývá často čtvercový dvůr, kde Tataři pěstují květiny a ovocné stromy. Domy mají často dvoukřídlé, krásně zdobené dveře, tak jako mnoho jiných muslimských budov. Tataři využívají specifického způsobu uchovávání potravin, který se tradičně nazývá *pazi*. Jde o příkop vyhloubený do země, do kterého v zimě ukládají led a sníh a který zakrývají dřevěným poklopem. V létě do něj pak dávají rychle se kazící potraviny. Tatarské ženy jsou velmi zručné ve vyšívání, a tak i jejich domy často zdobí krásné vyšívané ubrusy a závěsy. Tatarští muži nosí na hlavě dle muslimské tradice vyšívané čepce, bílé košile a na nich černé vestičky, oboje bohatě zdobené vyšívanými vzory. Čepce žen jsou také vyšívané a navíc i zdobené perličkami. Starší ženy a mladé dívky však místo čepce často nosí jako pokrývku hlavy různé barevné šátky. Tatarské ženy se (podobně jako ženy ujgurské, uzbecké nebo kazašské) rády zdobí šperky. Nejen oděvy, ale i polštáře, závěsy, či ubrusy zdobí krásné výšivky, na které se tatarské ženy specializují, nejčastěji s květinovými motivy.

Základem tatarské kuchyně je kombinace masa, těstových jídel a zeleniny. Tradičními tatarskými pokrmy jsou různé plněné pirohy, buď s masovou či zeleninovou náplní, nebo slané i sladké koláče a koblihy. Tradičním pokrmem je například *yitebailixi*, pečivo plněné rýží, dýní a masem, nebo podobná *gubaidia* plněná rýží, meruňkami a sýrem.

Tataři totiž (na rozdíl od většinových Hanů) ve své kuchyni často a rádi používají mléko a mléčné výrobky. Ač muslimové, mají též tradiční alkoholické nápoje, jako je například *keerxima* – pivu podobný nápoj s fermentovaným medem.

Tataři, muži i ženy, žijí většinou v monogamních svazcích, odděleně od svých rodičů, které ale až do jejich smrti finančně podporují, pečují o ně a prokazují jim velikou úctu. Sňatky s partnery z jiných muslimských etnik bývají mezi Tatary poměrně běžným zvykem. Co však běžné není a je považováno za formu incestu, je mezi Hany celkem obvyklé uzavírání manželství mezi bratranci a sestřenicemi. Tradiční tatarské svatby se odehrávají v domě ženichových rodičů a dodržují se při nich přísně nejruznější náboženská pravidla a rituály. Novomanželé musí vypít z jediného šálku společně oslazenou vodu symbolizující sladký život v nadcházejícím svazku manželském. Běžný bývá také zvyk, že manželé zůstávají nějakou dobu po svatbě v rodině nevěsty a do vlastního domu se mohou nastěhovat až v okamžiku, kdy se jim narodí jejich první potomek.

Literatura:

- Faller, H. M. (2011). *Nation, language, Islam: Tatarstan's sovereignty movement*. Budapest: Central European University Press.
- Lazzerini, E. J. (1993). *The Volga Tatars in Central Asia, 18th-20th centuries: From diaspora to hegemony?*. Washington: National Council for Soviet and East European Research.
- Fähretdinov, R. (2004). *History of the tatars*. Kazan: Magarif Publ. House.

Salarové (撒拉族 *Sǎlá zú*)

alternativní označení: Salaři, Salar Hui, Sala, Sara, Sali

populace: 130 607 obyvatel

výskyt v ČLR: Qinghai, Gansu

jazyk: salarština

- R altajská
- V turkická
- S oguzská

OBR. 22

Salarové dnes v Číně nalezneme usazené kolem břehů Žluté řeky v provinciích Qinghai a Gansu s nejvyšší koncentrací ve vlastním autonomním okrese Xunhua (Qinghai). Při sčítání lidu v roce 2010 bylo napočítáno přes 145 000 členů této národnostní skupiny. Zajímavé je, že od roku 1953 se jejich počet zvýšil téměř pětikrát. Důvodů může být celá řada, pravděpodobně nejen demografických, ale spíše strategických a sociálních (výhody plynoucí jedincům z přihlášení se k menšinové etnicitě). Turkické slovo *salur*, ze kterého je název této minoritní skupiny odvozen, bývá překládáno zvláštním termínem – „ti, kteří mají meče, dýky a kladiva všude“. Přestože Salarové disponují vlastním jazykem blízkým

turkmenštině či chorosánské turkičtině (sever Íránu), nepoužívají pro něj v Číně vlastní písemný záznam, ale zapisují svůj jazyk čínskými znaky. Salarové jsou muslimským etnikem, a tak se můžeme v historii i dnes u nich setkat i se znalostí arabštiny, která je využívána zejména při náboženských rituálech a praxi. Kvůli svému náboženství jsou Salarové často označováni jako Salar Hui, případně Turki Huihui.

Na území současné Číny se podle legend tato menšina dostala ve 13. století za vlády dynastie Yuan (1271–1368), když se dva bratři z dnešního Uzbekistánu vydali na cestu na východ společně s dalšími členy svého kmene. Cestovali na bílých velbloudech a s sebou měli jen vodu, půdu své země a Korán. Přešli přes pohoří Tianshan pokračující až do dnešní provincie Gansu. Později se k nim přidali další soukmenovci z jejich rodného města Samarkand (dnešní Uzbekistán). Dorazili až do oblasti Xunhua, kde usoudili, že půda je zde dostatečně úrodná. Usadili se zde a postupným míšením se zde již žijícími a později dále přicházejícími etniky vytvořili společnost a kulturu vnímanou čínskými úřady i etnografy jako samostatnou národnostní skupinu.

V minulosti byl pro Salarů nejtypičtějším způsobem obživy lov spolu s obděláváním zemědělské půdy. Dnes se u nich můžeme nejčastěji setkat s pěstováním obilí, pohanky a brambor, dále se věnují v zalesněných oblastech i dřevorubectví nebo produkci soli. Obydlí bývají stavěna z jílu a dřeva a mívají ploché střechy. V poslední době začínají být stále více v módě dvoupatrové budovy, které bývají (stejně jako původní typy salarských domů) obklopeny květinovými záhony a sady ovocných stromů.

Salarové dodržují exogamii, což podporuje etnickou rozmanitost, ale i splývání s okolními etnickými skupinami. I kvůli tomuto procesu postupné asimilace se svým okolím nemají vlastní etnické tradice a zvyky a dodržují tradice značně podobné těm, které jsou typické pro oblast, ve které žijí. Například jejich lidové tance a zpěv jsou výrazně ovlivněné kulturou tibetskou. Tradiční hudební nástroj, na který se i dnes ucí hrát povětšinou salarské dívky, se čínsky nazývá *kǒuxián* (口弦), což je malý drnkací kovový nástroj, u nás známý jako *brumle*. Mezi Salarů (ale i dalšími etniky žijícími na území provincie Qinghai) jsou populární písně typu *huā'er* (花儿), zpívané nejčastěji v čínštině. Slova jsou vytvářena během zpěvu improvizovaně, avšak dle pevně daných improvizčních pravidel. Jejich nejčastějším námětem je každodenní život, jeho strasti a láska. Příkladem oblíbeného tance spojeného se salarskou lidovou kulturou je *dōye oyna* neboli „velbloudí tanec“, který se tančíva zejména u příležitosti svateb. Skupina čtyř tanečníků v něm znázorňuje příchod Salarů do jejich dnešní domoviny, kdy jeden z nich představuje původního Mongola, druhý nově příchozího Salara a další dva hrají roli velblouda. Během kulturní revoluce v 60. a 70. letech 20. století byl tento tanec oficiálně zakázán a od té doby jeho význam a provedení postupně upadá.

Tradiční salarský oděv je také velice podobný stylu oblékání okolních etnik, zejména muslimských Huiů. Mužský kroj zahrnuje vlněnou kulatou čapku lemovanou výšivkami, kabát, dlouhou košili a dlouhé kalhoty. Stejně jako pro jiné muslimky, i v případě Salarek platí povinné zakrytí hlavy (盖头 *gàitou*), které se rozlišuje na tři základní typy: zelené pro mladé dívky, černé pro ženy středního věku a bílé pro staré ženy. V oblíbě je u žen barevné oblečení, doplněné mnoha šperky (náušnice, prsteny, náramky...).

Salarská strava je bohatá a pestrá. Obsahuje zeleninu, ovoce, maso i obiloviny. V kuchyni se využívá mnoho způsobů úpravy od dušení po smažení. Z náboženských důvodů se i u Salarů dodržují hlavní zásady *halal* stravování (清真 *qīngzhēn*) – drůbež a další domácí zvířata je zabíjena rituálními specialisty a smí se použít až po úplném vykrvácení, zapovězeno je vepřové maso, omezována je konzumace alkoholu, pečivo se musí při jídle porcovat ručně, nesmí být trháno zuby atp. Tradičním nápojem je obilný čaj *yoyuji*, který se připravuje z pečeného a posléze vařeného obilí.

V druhé polovině 18. století se mezi Salary začal silně šířit původem perský súfismus, označovaný zde termínem *Jahrijja* nebo též „Nové učení“. Jedním ze súfijských mistrů aktivních svou misijní činností po celé provincii Gansu (ta za Qingů zahrnovala i dnešní Qinghai) byl čínský muslim Ma Mingxin. Pro vnějšího pozorovatele byly rozdíly mezi starým a novým učením minimální, ústřední spor se například vedl kolem rozdílného názoru na hlasitost pronášení *dhikru* – vyzvání jména Alláhova. V roce 1781 místní vláda usoudila, že „Nové učení“ je nebezpečným společenským fenoménem, a uvěznila Ma Mingxina v Lanzhou. Proti protestujícím salarským súfistům vedeným imámem Su Sishisanem (苏四十三 „Su Čtyřicet tři“), vypravila do Xunhua trestnou výpravu. Císařské vojsko bylo však v bitvě u Baizhuangzi rozprášeno a Salaři naopak sami vytáhli na Lanzhou osvobodit svého duchovního vůdce. Ten byl hned po jejich příchodu a obklíčení města před zraky svých „osvoboditelů“ stát zoufalými obránci obleženého Lanzhou. Povstání bylo poraženo teprve až s pomocí povolanců mongolských a tibetských vojenských posil. V následných bojích zemřel Su i většina jeho rebelů. Celkově podle dobových záznamů přišlo o život 40 % tehdejší salarské populace. Paměť této události je zachována v lidových písních a baladách, v nichž Salaři opěvují své odvážné rebely a jejich sebevražednou misi proti císařským silám na podporu své vlastní pevné víry.

Literatura:

- Allatson, P., – McCormack, J. (2008). *Exile cultures, misplaced identities*. Amsterdam: Rodopi.
- Goodman, D. S. G. (2005). „Exiled by definition: The Salar and economic activism in Northwest China“. *Asian Studies Review*, 29/4: 325–343.
- Ma, W. – Ma, J., – Stuart, K. (2001). *The folklore of China's Islamic Salar nationality*. Lewiston, N.Y.: E. Mellen Press.

Yugurové (裕固族 *Yùgù zú*)

alternativní označení: Yuguři, Žlutí Ujgurové

populace: 14 378 obyvatel

výskyt v ČLR: Gansu

jazyk: západní yugurština (východní yugurština)

- R altajská
- V turkická (mongolská)
- S západní (jihovýchodní)

OBR. 23

Větší část příslušníků etnika Yugurů obývá západní část yugurského autonomního okresu Sunan, ležícího ve slavném koridoru Hexi v provincii Gansu. Menší komunity Yugurů nalezneme ve stejné provincii i v oblastech Dahe, Minghui a Huangnibao či v blízkosti města Jiuquan.

Kořeny yugurské etnické skupiny bývají často lokalizovány v údolí řeky Orhon v dnešním Mongolsku. Zde žily v průběhu čínské dynastie Tang (618–907) kočovné

kmeny, které založily politický kmenový svaz nazývaný Ujgurský chanát (bez přímého vztahu k dnešním etnickým Ujgurům žijícím v ČLR) a které měly doputovat až do oblasti dnešního yugurského osídlení. Sabir Stahlberg, autor rozsáhlého terénního výzkumu mezi Yugury v provincii Gansu, uvádí, že Yuguři spíše vznikli smíšením mongolských kmenů z oblasti pozdějšího hlavního města Karakorum a tibetských, turkických a čínských etnik po pádu Tangutské říše na začátku 13. století v „etnickém tavicím kotlí“ koridoru Hexi. Tomu by napovídal i jazyk, jímž se Yuguři dorozumívají. Ten je totiž dělen do dvou dialektů, přičemž první z nich má mongolské kořeny (východní yugurština) a druhý kořeny turkické (západní yugurština). Západní yugurština je blízká jazyku etnika Äynu, žijícího na hranicích pouště Taklamakan v Xinjiangu. Jde ve srovnání s Yugury o relativně početné muslimské etnikum s turkickým jazykem ovlivněným íránskými vlivy, které však není čínskou administrativou rozeznáno jako samostatná národnostní skupina. Nejčastěji bývají (podobně jako Yuguři) vnímáni jako blízcí příbuzní Ujgurů. Malá část Yugurů hovoří tibetsky a naopak velká část přešla k čínštině, přesněji k jejím severozápadním dialektům. Yuguři mají sice vlastní jazyk(y), ale žádný systém jejich psaní, což znesnadňuje zachování vlastních kulturních tradic. Pro psaní používají čínské znaky a v historii byly činěny pokusy adaptovat písmo ujgurské. Yugurská etnická kultura a identita postupně krystalizovala od 14. století a v průběhu dynastie Qing (1644–1911) byli již Yugurové využíváni k místní inter-etnické politice císařského státu. Ve snaze posílit moc qingského státu byli Yugurové administrativně rozděleni do sedmi klanů a v duchu tradičního tributárního systému byl vydán zákon určující každoroční výměnný obchod mezi nimi a centrální vládou (čínský čaj výměnou za 113 yugurských koní ročně).

Yugurská kultura je dodnes bohatá na ústně předávanou lidovou slovesnost: legendy, lidové rozpravy, pohádky, přísloví a balady. Lidové písně jsou obvykle jednoduché, ladné melodie se svěžím obsahem. Tak jako v jiných kulturách i v případě dnešních Yugurů se mladí lidé příliš o tradice nezajímají, raději se otevírají vlivu současné čínské kultury, a proto hrozí řadě tradičních forem umění a slovesnosti zánik. Jsou to většinou starší lidé, kteří dodržují staré zvyky a přenášejí původní kulturu na další generace, ale přes jejich úsilí přinášejí čínská média v posledních desetiletích zprávy o zániku některých jejích forem, naposledy například tradičního yugurského tance.

Stejně jako ostatní kočovné národy bydleli Yuguři tradičně ve snadno transportovatelných stanech. Ještě před rokem 1985 šlo o specifický yugurský typ jurty, postavené ze čtyř, šesti či devíti podpěrných svazků. Od 80. let však přejali stany tibetského typu s čtvercovým tvarem a sukem vyrobeným z ovčí vlny. Některé stany jsou vyrobené z bílého plátna zdobeného tradičními motivy a obrazci, častěji však jde

o běžné tmavé sukno bez dalších ornamentů. Toto obydlí se v závislosti na ročním období a potřebách chovaných stád stěhuje z místa na místo, vždy však musí jít o slunné místo chráněné ideálně proti větru a dalším rozmarům drsného počasí severozápadní Číny.

Yugurské ženy jsou velmi obratné ve tkaní látek a jejich vyšívání. Vytvářejí krásné vzory na svých koberecích, oděvech či koňských postrojích. Jsou schopné na rukávy a kapsy svých krojů vyšívat neobyčejně krásné i poměrně komplikovaně navržené vzory s motivy květin, hmyzu, trávy a jiných objektů jejich každodenního kočovného života. Yuguři mají celkem zachovalý tradiční kroj, který se liší od oděvu etnik žijících v jejich okolí. Muži obvykle nosí dlouhé šaty s vysokým límcem a zapínáním na levé straně, přepásané červenými nebo modrými pásy. Ženy obvykle nosí šaty taktéž s vysokým límcem, na které oblékají krátkou těsnou vestu. Pas obepínají červenými, fialovými nebo zelenými bederními pásy, na které zavěšují po levé straně barevné kapesníky. Nejvýraznějším doplňkem ženského kroje bývá atypický yugurský plstěný klobouk ve tvaru obrácené trubky s červenými třásněmi. Jinak se ženy pochopitelně krásí i okázalými masivními šperky, zejména náušnicemi, náramky a prsteny. Dívky, které jsou na vdávání, své vlasy nosí v malých copáncích spojených do tří velkých copů, z nichž dva mají přehozené přes prsa.

Během dne se jí jen jedno velké jídlo, a to v čase oběda. Skládá se nejčastěji z rýže a pokrmů z pšenice a různých dalších druhů obilovin. Vzhledem k pasteveckému způsobu života na stole pochopitelně nemůže chybět maso, hlavně skopové a hovězí, ale i vepřové, kuřecí nebo velbloudí. Čerstvá zelenina nebo ovoce je vzhledem k místnímu klimatu vzácností, častější doplněk stravy tvoří houby, hlavně na podzim. Typickým pokrmem je tibetské *campě* podobný nápoj, tvořený z mléka, čaje a pražené pšeničné mouky. Mnozí kočovní Yuguři jsou vyhlášení konzumenti tvrdého alkoholu, který je pravidelnou součástí večerního stolování. Bouřlivé oslavy často trvají až do časných ranních hodin a Yugur není považován za dobrého hostitele, pokud své hosty důkladně neopije.

Ve svém náboženském a rituálním životě mísí yugurové vlivy tibetského buddhismu s původními předbuddhistickými tradicemi, zejména s praxí šamanismu. Každý rodinný klan měl původně svého šamana, s nímž řešil každodenní problémy své komunity a jejich přesah do zásvětních oblastí.

Zajímavá legenda popisující vznik zemědělství se nám v yugurské pastevecké tradici zachovala díky jejímu vyprávění 57letým pastevcem Khorlem z vesnice Shenjingzi v okresu Minghua, které v roce 1997 zaznamenal čínský etnograf Zhong Jenwen: „Říká se, že když stvořil člověka, začala z nebes padat mouka. Říká se, že sníh byl původně mouka. Říká se, že déšť byl máslem. Tehdy byly ženy dost líné. Když se jim dítě pokadilo, utíraly mu zadek mastnými pšeničnými plackami. Nebesa tedy svůj dar odvolala a mouka z nebe padat přestala. V tu dobu jeden pes vykadil lejno. Jistá žena, která to viděla, když poblíž kvílela hladem, zasadila do toho psího lejna několik semen. A tak jídlo, které dnes lidé jedí, tak to je vzešlé z tohoto psího semene...“. „Psí ocas“ je yugurský výraz pro proso, Číňané stejným termínem (*gǒuwěicǎo* 狗尾草) označují bér, kterému se kvůli jeho vzhledu říká i u nás „liščí ocas“.

Literatura:

- Mailisha (2004). „Ethnic Minority Immigrants Under the Western Region Development: A Report from the Sunan Yugur Autonomous County“. *Inner Asia*. 6 (1): 111–117.
- Rudelson, Justin Ben-Adam – Rudelson, Justin Jon (1997). *Oasis identities: Uyghur nationalism along China's Silk Road*. New York: Columbia University Press.
- Zhang, Juan – Stuart, Kevin C. (1996). *Blue cloth and pearl deer: Yogur folklore*. Philadelphia: Dept. of Asian and Middle Eastern Studies, University of Pennsylvania.
- Zhong Jenwen (2009). *Xibu Yuguyu Miaoxie Yanjiu*. Peking. 278–279, no. 7.